

ХУЛОСАИ НИҲОИИ

Шурои диссертатсионии 6D.KOA-018

**назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз рӯйи
диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илм
Парвандаи аттестатсионии № _____**

Қарори Шурои диссертатсионӣ аз 20 сентябри соли 2022, №8 дар бораи сазовор донистани Муминзода Орифҷони Сафо, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ

Диссертатсияи Муминзода Орифҷони Сафо дар мавзӯи «Проблемаҳои танзими суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба ҳимоя барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ санаи 21.06.2022, суратмаҷлиси №5 аз ҷониби Шурои диссертатсионии назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ 17, Шурои диссертатсионӣ, ки бо Фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 07 январи соли 2022, №16/ шд тасдиқ гардидааст) қабул карда шудааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Муминзода Орифҷони Сафо 23-юми сентябри соли 1990 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таваллуд шудааст. Номбурда соли 2014 факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистонро бо дипломи “аъло” ҳатм намуда, аз соли 2015 то имрӯз ассисенти кафедраи ҳуқуқи нақлиёт ва ҳуқуқи истифодаи сарватҳои табиӣ фаъолият дорад.

Аз 21-уми январи соли 2017 ба ҳайси аспиранти шӯбаи ғоибонаи кафедраи ҳуқуқи граждани факултаи ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тариқи бучавӣ қабул гардидааст (фармоиши Ректори Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз 21.01.2017с., №21-05). Мавзӯи диссертатсия – «Проблемаҳои танзими суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар ҷаласаи шурои олимони факултаи ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тасдиқ гардидааст (28-уми апрели соли 2017, №8(16-17)). Диссертатсия дар кафедраи ҳуқуқи граждани факултаи ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон иҷро гардида, дар ҷаласаҳои он борҳо муҳокима карда шуда, ба экспертизаи даври дуҷуми муассиса тавсия дода шудааст (суратмаҷлиси №8 аз 31-уми март соли 2022). Диссертатсия дар ҷаласаи шурои (семинари) илмӣ факултаи ҳуқуқшиносии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон 19-уми апрели соли 2022, №3 муҳокима карда шуда, ба ҳимоя пешниҳод карда шудааст.

Роҳбари илмӣ:

Қурбонов Қурбон Бобоевич – номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсенти кафедраи ҳуқуқи гражданин факултаи ҳуқуқшиносии ДМТ;

Муқарризони расмӣ:

Исмоилов Шавкат Маҳмудович – доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессори кафедраи ҳуқуқи иқтисодӣ, молиявӣ ва зиддикоррупсионии Донишгоҳи давлатии молия ва иқтисоди Тоҷикистон;

Маҳмадшозода Фарҳод Абдурахмон – муовини директори Маркази миллии конунгузори назди Президенти ҶТ, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ ба диссертатсия тақризи мусбат доданд.

Муассисаи пешбар – Муассисаи давлатии таҳсилоти олии касбии «Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон» (ш. Душанбе). Дар ҳуҷҷати мусбати додашудаи муассиса, ки аз тарафи муқарриз Мирзоев П.И. – номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, мудири кафедраи ҳуқуқ ва ҳуқуқшиносии муқоисавии Академияи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон имзо шудааст, қайд гардидааст, ки диссертатсия ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳуқумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, мутобиқат менамояд. Диссертатсия аз ҷониби муаллиф мустақилона навишта шуда, дорои мазмун ва мантиқи ягонаи дохилӣ мебошад. Сатҳи нафғии илмии диссертатсионӣ, нуқтаҳои илмӣ ва пешниҳоди тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ шахсии муаллифро тасдиқ менамоянд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби таҳқиқоти илмӣ шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад. Довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ доир ба мавзӯи диссертатсия ва моҳияти он 10 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла 6 адади онҳо дар маҷаллаҳои тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расонидааст. Интишороти унвонҷӯ нуқтаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмуни диссертатсияро инъикос намуда, шахсии муаллифро собит менамоянд.

Муҳимтарин интишороти унвонҷӯ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия:

I. Мақолаҳои, ки дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва тавсиякардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидаанд:

[1-М]. Муминзода О.С. Таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқии конунгузорӣ дар бораи суғуртаи масъулияти гражданин соҳибони воситаи нақлиёт дар кишварҳои ИДМ [Матн] / О.С. Муминзода // Паёми ДМТ. – 2018. – №2(16). – С. 213-219.

[2-М]. Муминзода О.С. Зарурияти ҳамроҳшавии ҶТ ба ташкилоти байналмилалии Низоми байналмилалии суғуртаи масъулияти граждании соҳибони воситаи нақлиёти «Корти сабз» [Матн] / О.С. Муминзода // Паёми ДМТ. – 2018. – №2(17). – С. 241-249.

[3-М]. Муминзода О.С. Рушди қонунгузории суғуртаи масъулияти граждании соҳибони воситаи нақлиёт дар давраи Иттиҳоди Шуравӣ [Матн] / О.С. Муминзода // Қонунгузорӣ. – 2020. – №2(38). – С. 51-56.

[4-М]. Муминзода О.С. Баъзе аз хусусиятҳои суғуртаи масъулияти соҳибони воситаи нақлиёт дар Иттиҳоди Аврупо [Матн] / О.С. Муминзода // Қонунгузорӣ. – 2020. – №3(39). – С. 50-57.

[5-М]. Муминзода, О.С. Рушди қонунгузории суғуртаи хатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждании соҳибони воситаи нақлиёт дар даврони Истиклолият [Матн] / О.С. Муминзода // Ҳаёти ҳуқуқӣ. – 2021. – №1(33). – С. 139-152.

[6-М]. Муминзода, О.С. Қурбонов, Қ.Б. Мафҳум ва хусусиятҳои суғуртаи хатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждании соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ [Матн] / О.С. Муминзода, Қ.Б. Қурбонов // Қонунгузорӣ. - 2021. - №3(43). - С. 46-53.

II. Мақолаҳои илмие, ки дар дигар нашрияҳои илмӣ ҷоп шудаанд:

[7-М]. Муминзода О.С. Такмили қонунгузории суғуртавӣ заминаи рушди соҳа [Матн] / О.С. Муминзода // Минбари ҳуқуқшинос. – 2017. – №19-22(73-7). – С. 15-16.

[8-М]. Муминзода О.С. Рушди қонунгузории суғуртаи масъулияти граждании соҳибони воситаи нақлиёт дар ҶТ [Матн] / О.С. Муминзода // Маводи конфренсияи байналмилалии илмӣ-амалӣ дар мавзуи «Рушди қонунгузории соҳибкорӣ, тичоратӣ ва сайёҳӣ дар даврони Истиклолияти давлатии ҶТ» (ш. Душанбе, 18.05.2018). – Душанбе, 2018. – С. 116-119.

[9-М]. Муминзода О.С. Рушди қонунгузории суғуртаи масъулияти граждании соҳибони воситаи нақлиёт дар давраи то Иттиҳоди Шуравӣ [Матн] / О.С. Муминзода // Маводҳои конфренсияи байналмилалии илмӣ-назариявӣ дар мавзуи: «Конститутсияи ҶТ ва низоми ҳуқуқии миллӣ: заминаҳои рушд ва дурнамои илми ҳуқуқшиносӣ» бахшида ба «25-солагии қабули Конститутсияи ҶТ» ва «70-солагии факултети ҳуқуқшиносии ДМТ». – Душанбе, 2019. – С. 404-409.

[10-М]. Муминзода О.С. Ответственность сторон по договору обязательного страхования гражданской ответственности владельцев автотранспортных средств [Текст] / М.М. Соҳибзода, О.С. Муминзода // // Материалы Международной научно-практической конференции по науке, образованию, инновациям: актуальные вопросы и современные аспекты (Таллинн, Эстония, 16-18 декабря 2020 г.). – Таллинн, 2021. – С. 726-735.

Ба автореферати диссертатсия аз чониби шахсони зерин тақризхо навишта шуда, ба Шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

Бобочонзода И.Х. – мудири шуъбаи масоиди назариявии давлат ва ҳуқуқи муосири Институти фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳуқуқ ба номи А. Баҳоваддинови Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент; **Абдуҳолиқзода А.М.** – муовини ректор оид ба корҳои таълими Донишкадаи тақмили ихтисоси Вазорати адлияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ; **Санавваров Ғ.Б.** – мудири кафедраи ҳуқуқи граждани ва меҳнати факултети ҳуқуқшиносии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент; **Шарифов Ш.Ҷ** – мудири бахши таъминоти ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни, номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ.

Ҷамаи тақризҳо мусбат буда, дар онҳо баъзе эродҳои хусусияти баҳснокдошта манзур шудааст. Эродҳо асосан нуктаҳои илмии мубоҳисавии диссертатсияро оид ба мафҳум ва фаҳмишҳои институти суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ, ҳолати қатъгардии шартномаи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ ва монанди ин масъалаҳоро фаро мегиранд.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо назардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-уми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интиҳоб ва таъин гардидаанд.

Интиҳоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар бо он асоснок карда мешавад, ки онҳо аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусӣ дар сатҳи дахлдор таҳқиқоти илмӣ анҷом додаанд ва корҳои илмӣ-таҳқиқотии онҳо ба масъалаи гуногуни кори илмии анҷомдодашуда алоқамандии зич доранд.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқоти илмӣ:

– муайян намудани заминаҳои таърихӣ рушди танзими ҳуқуқи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ дар марҳилаҳои гуногун ва таҳлили манбаъҳои танзимкунандаи масъалаи мазкур;

– коркарди мафҳум ва хусусиятҳои суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ;

– таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқи қонунгузории мамлакатҳои хориҷӣ дар бораи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ;

– таҳқиқи ҷанбаҳои ҳуқуқи граждани шартномаи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ ва табиати ҳуқуқи он;

– мушаххас гардонидани ҳуқуқу уҳдадорӣ тарафҳои шартномаи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ ва баррасии ваъзи ҳуқуқи онҳо;

– баррасии масъалаҳои ҳуқуқии пардохти суғуртавӣ, мукофоти суғуртавӣ, муҳлат ва дигар хусусиятҳои хоси шартномаи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ;

– таҳлили асосҳои қатъ гардидани шартномаи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ, мувофиқи қонунгузорӣ ва пешниҳоди тавсияҳои мушаххас оид ба танзими ҳуқуқи он;

Аҳҳамияти назариявии таҳқиқоти диссертатсионӣ бо он асоснок карда шудааст, ки:

– Маводи рисолаи диссертатсионӣ фаҳмишҳои илмиро оид ба суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ дар ҳуқуқи граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон мукамал гардонидани, барои таҳқиқоти минбаъда дар ин самт ҳамчун сарчашма баромад менамоянд;

– Натиҷаҳои таҳқиқоти мазкур имкон медиҳанд, ки роҳҳои ташаккули институти суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ, мафҳум, моҳият ва мавқеи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ дар ҳуқуқи граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян карда шуда, василаҳои ташаккул ва рушди институти мазкур амиқ карда шаванд;

– Мушкилоти асосӣ дар самти муайяннамоии мафҳум, таносуби он аз дигар тарзҳои таъмини иҷрои уҳдадорӣ, тарзи бастан ва субъекти шартномаи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ, инчунин тартиби қатъгардонӣ ва ҷавобгарии суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳқиқ шудаанд;

– Бобати такмил додани масъалаҳои гуногуни танзими ҳуқуқии муносибатҳои баррасишаванда пешниҳодҳои мушаххас баён гардидааст.

Вобаста ба масъалагузори дар диссертатсия ҷойдошта ба сифати заминаи методологии таҳқиқот як қатор усулҳои умумиилмӣ ва махсуси илмӣ, ба мисли диалектикӣ, мантиқӣ-забонӣ, оморӣ, шаклӣ-ҳуқуқӣ, муқоисавӣ-ҳуқуқӣ, таърихӣ-ҳуқуқӣ ва дигар усулҳо истифода шудаанд.

Ҳамчунин, ҷанбаҳои алоҳидаи назариявии осори олимони ватанию хоричӣ, ба монанди Ш.М. Исмоилов, Ш.К. Ғаюров, Ф.С. Сулаймонов, И.Ҳ. Бобочонзода, Ҷ.С. Муртазозода, А.В. Золотухин, Ш. Каримзода, А.Д.

Ғафурзода, Қ.Б. Қурбонов, М.А. Қодиров, Н. Шаропов, А. Чабборов, В.И. Серебровский, В.К. Райхер, С.А. Рибников ва масъалаҳои махсуси СҲҚҲГСВНА бошад, дар сатҳи диссертатсия аз тарафи К.Д. Ишо, Н.М. Копилкова, А.М. Лавров, Т.М. Рассолова, А.А. Собчак, Л.И. Рейтман ва дигарон омӯхта шудаанд.

Аҳамияти натиҷаҳои бадастовардаи довталаби дараҷаи илмӣ дар амалия чунин тасдиқ карда мешаванд, ки:

– нуктаҳои илмӣ ва пешниҳодҳои амалие, ки дар рисола манзур карда шудаанд, метавонанд дар таҳияву таҷдиди қонунгузори соҳаи граждани ва соҳибкорӣ, омодагии стратегия, барнома ва концепсияҳои давлатӣ, рушди суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ дар ҳуқуқи граждани Тоҷикистон, таълим дар соҳаи ҳуқуқи граждани ва соҳибкорӣ саҳмгузор бошанд;

– инчунин, натиҷаҳои рисолаҳо метавон дар таълими фанҳои «Ҳуқуқи граждани», «Ҳуқуқи соҳибкорӣ» ва курсҳои махсуси «Ҳуқуқи шартномавӣ», «Ҳуқуқи уҳдадорӣ», «Ҳуқуқи суғуртавӣ» ва ғ., ҳангоми навиштани қорҳои курсӣ, рисолаҳои ҳатм, рисолаҳои магистрӣ ва рефератҳо истифода бурд;

– таклифу пешниҳодҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ барои тақмили раванди ҳуқуқэҷодкунӣ, тафсир ва татбиқи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ, инчунин танзими муносибатҳои ба суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ аҳамияти илмӣ-амалӣ доранд.

Баррасии эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ нишон доданд, ки:

– нуктаҳои илмӣ таҳқиқоти диссертатсионӣ ба осори илмӣ муҳаққиқони ватанӣ ва хориҷӣ дар самти ҳуқуқи граждани, алаҳхусус шартномаи суғуртаи ҳатмии ҷавобгарии ҳуқуқи граждани соҳибони воситаи нақлиёти автомобилӣ асос ёфта, бо маводи интишории унвонҷӯ, ки оид ба мавзӯи диссертатсия ба нашр расидаанд, мувофиқат мекунанд;

– дар таҳқиқоти диссертатсионӣ санадҳои меъёрии ҳуқуқии миллӣ ва байналмилалӣ, инчунин як қатор санадҳои меъёрии ҳуқуқии давлатҳои хориҷӣ, нуктаҳои илмӣ ва хулосаҳои асарҳои илмӣ истифода шудаанд, ки баҳои саҳеҳнокии натиҷаҳои бадастовардашударо таъмин мекунанд;

– натиҷаҳои илмӣ ва хулосаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар муқоиса бо нуктаҳои илмӣ ва хулосаҳои дар илм пазируфташуда нағзони илмӣ доранд;

– натиҷаҳои бадастовардаи унвонҷӯ барои рушди илмҳои ҳуқуқи граждани, ҳуқуқи соҳибкорӣ, ҳуқуқи шартномавӣ, ҳуқуқи уҳдадорӣ, ҳуқуқи суғуртавӣ ва ғ. мусоидат мекунанд.

Саҳми шахсии муаллифи рисолаи илмӣ бо сатҳи нафғони илмии диссертатсионӣ, нуктаҳои илмӣ ва пешниҳоду тавсияҳои амалие, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳо дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ тасдиқ мегарданд. Инчунин, тарзи навишт, масъалагузорӣ ва услуби таҳқиқоти илмӣ саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Дар маҷлиси Шурои диссертатсионӣ аз 20-уми сентябри соли 2022 қарор қабул карда шуд, ки ба Муминзода Орифҷони Сафо дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ дода шавад.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ аз 15 нафар аъзои Шурои диссертатсионӣ, ки бо Фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 07-уми январи соли 2022, №16/шд тасдиқ гардидааст, «11» нафар иштирок доштанд, ки аз онҳо 4 нафарашон докторони илм аз рӯйи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда мебошанд. Аз «11» нафар аъзои Шурои диссертатсионии дар ҷаласа иштирокдошта овоз доданд: ба тарафдорӣ додани дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ – «11» нафар, муқобил «нест», бюллетенҳои безътибор «нест».

**Раиси Шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор**

Азиззода У.А.

**Котиби илмии Шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент**

Назаров А.Қ.

20 сентябри соли 2022